

Csökkenő távolság a császárkori Róma és Brüsszel között

Van egy Talleyrand hercegnek tulajdonított mondás: *Sok mindent kell tennünk, hogy semmi se változzon.* Jóval régebbi, római eredetű kijelentés: *Nincs semmi új a nap alatt.* Mindkettőt jócskán igazolja David Engels nemrég magyarul is megjelent könyve: A birodalomvá válás útján. Az Európai Unió válsága és a római köztársaság hanyatlása (ford. Horváth Márta-Csósz Róbert).

David Engels ókortörténész, brüsszeli egyetemi professzor munkáját 2013-ban tette közzé, vagyis két évvel a migrációs válság kirobbanása előtt. Megírása se ment máról holnapra, úgyhogy a neves historikust politikai jósnak is tekinthetjük. Éppúgy, mint a két világháború között Julien Bendát (Írástudók árulása) Ortega y Gassetet (A tömegek lázadása), Oswald Spenglert (A nyugat alkonya), később Samuel P. Huntingtonot (A civilizációk összeecsapása és a világrend átalakulása). Persze vágyvezérelt, érdekelvű, sőt ferde próféciák is bőven vannak. Köztük tán a leghírhedtebb Francis Fukuyama pamfletje, A történelem vége és az utolsó ember, melyet az USA külügyminisztériumának ifjú munkatársaként körmölt. Írásában nem kevesebbet állít, mint hogy a liberális demokrácia az emberiség ideológiai fejlődésének a végpontja, a kormányzás utolsó formája, vagyis az egyetemes történelem vége. 1989-ben közzétett tanulmánya után a parttalan liberalizmus sok helyütt valóban teret nyert, végül eljutott Európa görög–római és zsidó–keresztény gyökéretének csonkolásáig, a tömeges migráció támogatásától az embercsempészet ösztönzéséig, a szólásszabadság politikai korrektségre hivatkozó korlátozásáig, majd a hamisításig és az ostoba leegyszerűsítésekig, úgymint: „populizmus”, „hibrid rendszer”, „autoriter rezsím” és így tovább.

A nép, azaz a választópolgár manipulálása, a szembeszökő valóság tagadása, összességében a társadalmi hanyatlás elkendőzése nem

új keletű. Ezek ókori megfelelőit láttatja David Engels könyve, és az EU lopakodó birodalmi tendenciáját, melyekkel a jelenkor törekvéseit ugyancsak a haladásra és a közjóra hivatkozva Athén és Róma jócskán megelőzte. A rosszul kezelt válság újabbakat szül. Az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac, majd EU) egyik atyja, Jean Monnet 1957-ben azt mondta: „Mind a válság egyben lehetőség.” Ugyancsak tőle származó, sokat idézett kijelentés: „A történelem mankó azoknak, akik nem akarnak gondolkodni.” (Hozzátehetnénk: a história a gondolkodóknak sokkal inkább kalauz.)

Róma felemelkedése és szükségszerű hanyatlása kétségtelen tény. Ám a tanulságokat a ciklusról ciklusra vergődő politikusok – beleértve az Európai Néppárt egy névleg kereszténydemokrata csoportját és a szocialista-liberális-zöld formációkat – nem óhajtják tudomásul venni. Európai Egyesült Államokat vizionálnak, anélkül, hogy az érdekelt nemzeteket legalább megkérdeznék. Még az összes tagállamra kiterjedő határnélküiségnek, a közös valuta, bank- és adórendszernek, kül-, ipar- és szociálpolitikának, hadseregfejlesztésnek is híján vagyunk. Hiányoznak az Egyesült Államokéra vagy az Orosz Föderációéra legalább nyomaiban emlékeztető struktúrák. A katalán és a skót elszakadási törekvések, a balkáni országokon belüli széttartás és fegyveres fenyegetés, a Brexit-kísérlet, Németország keleti és nyugati felének gazdasági-politikai különbözőségei, a súlyos francia politikai megosztottság és az olasz baloldal keservei épp az ellenkezőjére utalnak. Mind azt mutatják: az egységesülést nem lehet siettetni, míg a hanyatlást (netán a bukást) sokkal könnyebb.

A nemzetek más-más fejlődési pályája, az anyanyelvek és a kultúra különbözőségei szóba se kerülnek. Noha értékekről beszélünk, s azok-

hoz ragaszkodunk, melyek nem kioltják, hanem megtermékenyítik egymást. Vannak kérészéletű globális divatok, irodalmi, zenei és képzőművészeti zsákutcák, törpe kisebbségek mondvacsinált elméletei és más huncutságok, de világkultúra nincs. Azt a görögöknek és a rómaiaknak sem sikerült létrehozniuk, annak ellenére, hogy az európai művelődés, jogrendszer és technika más földrészek ősforrásául is szolgált. Hiába a tanulság, az arctalan nagytőke és kiszolgálói az önsorsrontó ideológiai és kultúrharccal, a megvásárolt média bevetésével, a törvénykezés és az oktatás befolyásolásával nem hagynak föl.

Egyetlen világvallás létezik: az ateizmus. Ma még nem olyan elterjedt, mint a kereszténység és a hódító iszlám, de féltő, hogy az ún. „világnézeti semlegességet” valami sokkal rosszabb követi, elsőként a felekezeti türelmére joggal büszke Európában. A földrészt már most is az őshonos lakosság ijesztő születéscsökkenése, előregedése és belső migráció sújtja. Ha tovább fokozódna, nemcsak hit- és népességcserére, sok évszázados vívmányaink sorvadására vagy eltűnésükre, hanem a kontinens totális leértékelődésére kerülne sor. Arra, amit Európa a római birodalom bukásával és a népvándorlással hosszú évszázadokon át, egészen a frank Nagy Károly császár karolingi reneszánszáig megtapasztalt. A barbarizmus eljövetele nem újdonság. Példa rá az egyiptomi, a krétai, a görög, az etruszk, a római és más civilizációk drámai megsemmisülése.

A tendenciákat jól példázzák David Engels párhuzamai Róma hosszú hanyatlásáról, illetve annak kevésbé ismert összetevőiről. A kulcsszó az *identitásválság*, mely Rómát akkor, az EU-t mostanság rombolja. A Kelettel keveredő, majd abban feloldódó görögök hanyatlása Nagy Sándor hellenizmusával kezdődött, Rómáé a polgárjog kiterjesztésével. Ha elnyerte, etnikumától, anyanyelvétől, vallásától függetlenül civis lehetett bárki. A tömeges bevándorlás nyomán végül egy Kr. e. 65-ben kiadott törvény megtiltotta a nem itáliaiak betelepítését. A császárkor kezdetétől a folyamatos népességcsökkenés Rómában sem ismeretlen. Oka nem háborúban vagy járványokban keresendő, hanem a házasságkötések ritkulásában és a hagyományos család leértékelődésében. Polübiosz a Kr. e. második század

körül írta: „Az emberek felfuvalkodottak, kapzsiak és lusták, nem akarnak házasodni és nem akarnak gyermeket...” A terhességmegszakítás és a magzat elpusztítása elterjedt gyakorlat, noha szigorú törvények tiltják. A csecsemők magukra hagyása odáig fajult, hogy állami beavatkozás vált szükségessé. Augustus korában a „nyitott házasság” és a „független nő” olyannyira elfogadott, hogy az Acta diurna urbisban, a történelem első, hagyományos értelemben vett napilapjában külön válási rovatot szerkesztettek. A züllesztést a dolgozni nem akaró lumpenproletariátus ingyengabonával etetése és a tömegszórakoztatás szinte a végletekig fokozta. Cicero szerint a politikusok kedvelt módszere, az osztogatás az állami költségvetés egyötödét emésztette fel. Az emberek az önmegvalósítást ma a mértéktelen fogyasztással azonosítják, ugyanez jellemezte a császárkori Rómát is. Elég, ha Lucullus lakomáira, a keleti luxuscikkek halmozására, a kocsiverenyekre, a gladiátorokra és más cirkuszi rendezvényekre gondolunk. Az alantas tömegszórakoztatás élén Sulla, Marius és Augustus járt.

Ami a vallást illeti, „az isteneket a félelem szülte” elképzelés a Kr. e. első században élt Lucretius találmánya. Ehhez képest ma az EU 510 milliós lakosságának csupán 7 százaléka vallja magát hívőnek, azok többsége is kelet-közép-európai. Nyugaton hódít az anarchizmus, a New Age, a gender és más áltudományok, Rómában két évezrede pedig megjelentek a keleti misztériumhitek, végül a kereszténység. Az államvallás kiüresedése a görög Epikurosszal kezdődött, majd különböző latin szerzőkkel folytatódott. A szenátus és az arisztokrácia mindinkább a provinciák szülötteivel gyarapodott, végül a császárok jó része is közülük került ki. Testőrségük, a pretoriánus gárda germánokkal, szíriaiakkal és más, nem latin eredetűekkel töltődött fel. Összegezve: a római nép végül sem dolgozni, sem katonáskodni nem akart. Bár ebben szerepet játszott az akkor is létező munkanélküliség, a nagy latifundiumok kialakulása és a városokba költözés a társadalmi kohéziót szétroncsolta. A késő köztársaság korban a politikai harcokat főképp az utcán vívták, öncélú pusztítás, akár fegyveres erőszak képében is.

A „római világpolgár” végül megújulni képtelen herévé vált. A parttalan és főképp koncepciótlan

küzdelem az államapparátust jóformán megbénította, a terror és a bűnözés mindennapossá lett. Ennek köszönhető az „erős ember”, Augustus felbukkanása meg annak, hogy a népgyűlés súlytalanná vált. Cicero korában szinte senki sem volt hajlandó azon részt venni és szavazni. A papíron (papiruszon) deklarált törvény előtti egyenlőség írott malaszt, hiszen a tisztségeket vagyoni cenzus alapján töltötték be. Európában, az USA-ban, Kanadában, Ausztráliában és Új Zélandon a versengő pártok közt négy-öt évente szavazás dönt – időközi választások esetén gyakrabban –, de köztudott, hogy az eredmény egyre csökkenő kivételekkel a háttérhatalmakon, magyarul:

a nagytőkén és a megvásárolt médián, illetve a lakosság közönyén múlik. Így jönnek létre törpepártok szivárványkoalíciói, csakis azért, hogy a kormányzás látszata fennmaradjon.

David Engels művének egyik alapvető megállapítása szerint: „...a római nobilitas egyre kirekesztőbb politikai elitje fokozatosan elkülönül a néptől... közigazgatási feladatait arra használja, hogy hatalmi pozícióját egyre megfoghatatlanabbá, így a politika színpadán megjelenők számára elérhetlenné tegye.”

A korszak történetírója, Sallustius összegzése egyetlen mondatban: „Övék a kincstár, a tartományok, a hivatalok, a dicsőség és a diadalmenetek.”

Nagy ikon